

Tiden op til udflytningen – kulørte velkomsthæfter, lollandske parlører og mange tanker

111 statslige arbejdspladser gør en forskel. Det bliver en saltvandsindsprøjtning af netop de job, som er vigtige for, at vi lokalt har et varieret arbejdsmarked. Det er godt for vores virksomheder. Det er godt for borgerne, og det er godt for Lolland Kommune, fordi flere arbejdspladser og et bredt udbud af job skubber på den gode udvikling, som Lolland allerede i dag er inde i. Og hvad der er godt for Lolland og andre provinskommuner, er jo i sidste ende godt for hele Danmark. Vi vil i Lolland Kommune gøre alt for, at medarbejderne og organisationerne føler sig velkomne og får en god start, og jeg vil derfor som noget af det første skrive til Nota og SKAT. Her vil vi tilbyde vores bistand til at gøre landingen og opstarten her i kommunen så god og let som muligt. Jeg glæder mig til at byde dem velkommen (Via Ritzau 17-01-2018).

Sådan udtalte borgmester Holger Schou Rasmussen i den pressemeddelelse, som Lolland Kommune udsendte gennem *Via Ritzau* 17. januar 2018 – blot kort efter det på pressemødet fra Christiansborg var blevet meldt ud, at Lolland Kommune tildeltes i alt 111 statslige jobs som led i *Bedre Balance II*. Og som proklameret i pressemeddelelsen var noget af det første, som borgmesteren herefter rigtignok gjorde, at kontakte Notas ledelse for at aftale et besøg på arbejdspladsen i København allerede ugen efter.

Men det var ikke kun kommunen, der var hurtig til at tage kontakt. For på samme tid så også mange almindelige indbyggere på Lolland straks muligheder – og greb dem. Så tidligt som kun få dage efter annonceringen af Notas forestående udflytning begyndte de første tilbud om boligsalg, lejemål og andre lokale overnatningsmuligheder nemlig at tikke ind i e-mail-indbakkerne hos Notas ansatte. Samtidig gik mange lollikker og nakskovitter også omgående i gang med at holde øje med statsinstitutionens stillingsopslag. For som jeg skal vende tilbage til i Kapitel 3, kunne et job i Nota for mange lokale indbyggers vedkommende betyde, at de ikke længere dagligt skulle pendle til og fra et relevant job på Sjælland, som matchede deres faglighed eller uddannelse. Når det angår de mange lokale boligudlejnings- og salgsstilbud, som lokale borgere var ganske hurtige til at sende medarbejderne i København e-mails om, husker en Nota-ansat tilbage på situationen med disse ord: “De er virkelig proaktive, må man sige! Folk havde ikke engang haft tid til at forholde sig til situationen endnu, og om de overhovedet påtænkte at flytte med ... Så for nogle i Nota blev det lidt for meget.”

Fem dage efter annonceringen af arbejdspladsens udflytning, mens det første chok fortsat var ved at lægge sig blandt medarbejderne, aflagde Lolland Kommunes borgmester Nota et besøg i København. Siden udmeldingen om den forestående om-

placering til Nakskov kun lidt under en uge forinden havde der været travlt rundt om i kontorerne i Lolland Kommune. I de få dage mellem pressemødet og borgmesterens besøg i København havde man i kommunen eksempelvis fået udarbejdet og produceret et velkomsthæfte om Lolland særligt til Notas medarbejdere; 20 sider langt og med farvestrålende fotografier, limet i ryggen og trykt på kraftigt kvalitetspapir.

I dette hæfte, som bar titlen *På Lolland lever livet* (Lolland Kommune 2018), finder man en kort introduktion til det lollandske samfundsliv med fokus rettet mod henholdsvis øens erhvervs- og butiksliv, boligmarked, arbejdsudbud, kultur- og fritidsliv, pasnings- og skoletilbud samt naturomgivelser – baseret på en blanding af faktuelle oplysninger og positive beretninger fra eksisterende tilflyttere.⁹ Hæftet lægger desuden ud med en fremstillet grafik over transporttiderne mellem København og Nakskov, hvad enten i bil (angivet til en time og 55 minutter) eller med offentlig transport (angivet til to timer og 30 minutter). Videre angives det i forhold til sidstnævnte rejsetid, at man vil kunne forvente en afkorting (angivet til 45 minutter), når det offentlige regionale transportnet med tiden vil blive forbedret og udbygget som led i den kommende Femern-forbindelse. Hvad man imidlertid ikke kunne se af grafikken, var det omfattende sporarbejde omkring Sydsjælland, som efter hæftets tilblivelse skulle komme til at strække sig over flere år og i lange perioder ad gangen forlænge den angivne samlede rejsetid med offentlig transport med helt op til en time. I hæftets forord skrev borgmester Holger Schou Rasmussen sådan her til Notas medarbejdere:

Det er ingen hemmelighed, at vi blev glade for nyheden om, at Nota flytter til Nakskov. Midt i glæden er vi selvfølgelig også meget opmærksomme på, at I går en anderledes hverdag i møde, når jeres arbejdsplads flytter til en anden region. Det vil for de fleste af jer medføre en række udfordringer, ligesom det også vil give jer nye muligheder.

Det er muligheder, som jeg håber, I vil blive klogere på i tiden, der kommer, og som jeg håber, I vil forsøge at gribe. Vi vil i hvert fald gøre vores bedste for, at udflytningen af jeres arbejdsplads også kan være begyndelsen på et nyt og spændende kapitel i jeres liv.

Der er mange måder at arbejde i Nakskov på. I kan pendle, bosætte jer delvist eller bosætte jer permanent. I Lolland Kommune er det for eksempel muligt at investere i en såkaldt flexbolig. Det er en helårsbolig uden bopælspligt, så I kan overnatte nogle dage og ellers blive boende på jeres nuværende adresse.

9 For et lignende kommunalt promoveringshæfte, produceret og udgivet som led i kampen om tildelingen af statslige arbejdspladser forud for udmøntningen af *Bedre Balance II*, se også Sønderborg Kommune 2017.

Som borgmester fremhæver jeg selvfølgelig gerne kommunens mange kvaliteter og muligheder. Det er klart. Men jeg har også boet her hele livet – og vil ikke bytte for noget – så jeg har noget at have min kærlighed og kendskab til området i.

Lolland Kommune rummer alle muligheder for en god hverdag for hele familien: Daginstitutioner, skoler, hele paletten af servicetilbud, attraktive job, et rigt forenings- og kulturliv, stor natur og fantastiske muligheder for et aktivt fritidsliv.

Vi, indbyggere og kommune, vil blive rigtig glade for at se så mange af Notas medarbejdere som muligt på Lolland, og vi vil gøre vores bedste for, at I føler jer velkomne.

Jeg håber, at de følgende sider kan give jer en forsmag på Lollands muligheder, og har I spørgsmål, eller kan vi hjælpe på anden måde, så kontakt os endelig. Velkommen!

Flere gange i løbet af studiets etnografiske feltarbejde hørte jeg medarbejdere i Nota huske tilbage på dette velkomsthæfte med ord som “de havde virkelig gjort noget ud af det”, eller “man følte sig meget velkomne til Lolland”. I selskab med det særfremstillede hæfte bød man også fra Notas side – den anden vej rundt – borgmesteren og hans delegation fra Lolland Kommune velkommen på arbejdspladsen i København. Som et medlem af Notas ledelse sidenhen forklarede mig:

Vi har meget haft taget ja-hatten på fra begyndelsen. Det vil sige, modsat mange andre arbejdspladser, der skulle udflyttes, som satte sig over i hjørnet og prøvede at politisere – altså lave benskænd – så spillede vi sådan set bare med på violinen. For vores egen skyld, og for vores departements skyld. Men også for lokalsamfundets skyld. For nu havde Lolland lobbyet så meget for, at der skulle komme nogle statslige arbejdspladser ned til dem – og så er det første, vi skal gøre, ikke at prøve at sætte spørgsmålstejn ved dét. Altså, der skal vi da bare sige “jamen, vi glæder os” – og så indlede et smadder godt samarbejde. Ikke bare med kommunen, men også med det lokale samfund som sådan. Som vi også hele tiden sagde til medarbejderne: “Husk, det er ikke Nakskov, vi er sure på – det er Sophie Løhde.”¹⁰

Til et medie, der dækkede Notas udflytning, satte en medarbejder ord på situationen som nu at skulle gå fra at være “en lille fisk under Kulturministeriet i København” til på Lolland at blive “én man regner for noget”, og hvor “det bare er at ringe til

10 Som Minister for offentlig innovation stod Sophie Løhde i spidsen for implementeringen af *Bedre Balance II* under den daværende VLAK-regering (2016-2019) bestående af Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti med Lars Løkke Rasmussen ved roret som statsminister.

borgmesteren, så tager han telefonen” (Bøgelund 2019). I samme forbindelse berettede medarbejderen videre:

De synes, vi er spændende. Og jeg synes, her er spændende mennesker. Sådan overskudsagtige, som deler deres netværk med én. Har man en samarbejdspartner, der kender en godsejer, som laver årgangsvin af kirsebær, så er man også i netværk med ham. Lolland har det hele. Fra de fattigste til de rigeste, men de er fælles om at være så stolte af deres landsdel. Den der tv-dokumentar, *På røven i Nakskov*, gør stadig ondt på dem (Bøgelund 2019, 24).

I den kollektive skabelse af en “tagen ja-hatten på”, sådan som den ansatte i Notas ledelse ovenfor formulerede det, blev humor et vigtigt redskab på arbejdspladsen i tiden op til udflytningen. En måde, hvorpå brug af humor – midt i al alvoren – kom til at fungere som et fællesskabende fikspunkt, var blandt andet ved på arbejdspladsen i København at hænge en række indrammede plakater op på gangene og i kantinen, som viste forskellige lollandske sprogudtryk. På nogle af plakaterne, fremstillet af en grafiker på Lolland, sås en række lokale talemåder og vendinger skrevet med lydskrift og oversat til rigsdansk. Såsom *ellers ve' jæ' ik nåw* ('ellers har jeg ikke noget nyt') og *at gawle op* ('at åbne vinduet'). På en anden plakat, bærende titlen *Nakskov i hjerte og sjæl*, sås et stort hjerte udfyldt med navnene på mange af Nakskovs gader og veje efterfulgt af teksten: “Dine gader og stræder løber i mit blod. Tæt på eller langt fra, altid i mit hjerte”. Endnu en plakat udgjorde en miniparlør over almindelige ord på lollandsk dialekt, og her fremgik for eksempel ordene *agårgår* ('agurker'), *blo'næs* ('blodnæse'), *Fraeik* ('Frederik'), *plåtte* ('mudder'), *svupsak* ('æbleskive med snaps'), *ræddi nok* ('rigtigt nok'), *åstma* ('ostemad'), *dæderneme* ('edermame') og *sagu mælme* ('for pokker'). Som en medarbejder dengang udtrykte det over for en journalist i færd med at dække Notas forestående udflytning: “Plakaterne giver ofte anledning til grin i kantinen, når folk øver sig i at tale, som der står, og jeg er overbevist om, at latteren virker forløsende, midt i at mange stadig har det svært med situationen” (Egeberg 2018, 40).

Alt imens de enkelte medarbejdere nu havde til opgave at overveje og tage stilling til, hvorvidt de hver især fandt at kunne forene arbejdspladsens fremtidige placering med deres private livsforhold og eksisterende hverdag, søgte man altså med andre ord i Notas københavnske lokaler at forholde sig så positivt til situationen som muligt. På samme tid – i Lolland Kommune – var man omvendt travlt beskæftiget med at beslutte en egnet bygning i Nakskov, som staten ville kunne overtage til brug for Notas nye hjem. Bygningsstyrelsen, der er ansvarlig for statens drift, salg og køb af ejendomme, blev i den forbindelse fremvist byens mest oplagte emner, herunder en nedlagt skole, Madeskovskolen, centralt i byen. Men iblandt andre faktorer var denne

ejendom ikke tilstrækkelig stor. Bygningsstyrelsen var også blevet fremvist det tidligere Nakskov Skibsværfts store tomme administrationsbygning ved havnen, nærmeste nabo til Vestas i Nakskov. Men med sin placering på den anden side af Nakskovs inderfjord, væk fra byens centrum, ville gåafstanden hertil fra byens togstation imidlertid blive relativt lang – og muligheden for offentlig transport til og fra arbejdsstedet således for omstændelig.

I et samarbejde mellem Bygningsstyrelsen og Lolland Kommune faldt det endelige bygningsvalg på det forhenværende *Nakskov Rådhus*, og i foråret 2018 indgik staten aftale med kommunen om for en pris à ti millioner kroner at overtage denne store, hvide ejendom midt på byens centrale torv – for her at gøre plads til Nota. På det tidspunkt var den historiske rådhusbygning i brug, og stod altså ikke tom. Siden kommunesammenlægningen i 2007 havde ejendommen nemlig tjent som domicil for skiftende kommunalforvaltninger under Lolland Kommune, inklusive Børne- og Ungeforvaltningen, som frem til statens køb havde til huse i bygningen. I stedet blev denne forvaltning nu flyttet til det tidligere Nakskov Skibsværfts store ikoniske administrationsbygning, opført i 1916 med front ud mod Nakskov Havn – altså samme bygning, som også havde været bragt i spil i forhold til Nota. Denne bygning, som i dag ejes af Lolland Kommune, stod nemlig tom, og inden Børne- og Ungeforvaltningens overflytning hertil renoverede kommunen ejendommen for cirka 20 millioner kroner; delvist betalt af provenuet fra salget af det gamle Nakskov Rådhus, hvor altså Nota nu skulle bo.

Efter statens køb af den tidligere rådhusbygning fandt Bygningsstyrelsen en større renoveringsproces ønskelig, dels for at fremtidssikre bygningen mange år frem, dels for at tilpasse dens indre til Notas behov. Denne proces endte med at strække sig over halvandet år – fra statens overtagelse i foråret 2018 til Notas endelige indflytning i oktober 2019, hvor også studiets etnografiske feltarbejde påbegyndtes. I løbet af denne periode blev det imidlertid klart, at ikke hele arbejdspladsen som en samlet enhed kunne omrokes fra København til Nakskov. Nærmere bestemt var Notas lydstudier til produktion af lydbøger og de dertilhørende medarbejdere nødt til at forblive på den eksisterende adresse i København. I indtalingen af lydbøger anvender Nota nemlig eksterne oplæsere i form af professionelle skuespillere, og disses faglige overskomst betyder, at de alene må oplæse i et begrænset antal timer ad gangen. Derfor ville disse skuespilleres transporttid til og fra et lydstudie i Nakskov i mange tilfælde blive uforholdsmæssig lang – set i forhold til selve arbejdsopgavernes tidsafgrænsede udførelse. Som en ansat i Notas ledelse forklarede i forbindelse med en mediedækning af udflytningen: “Skuespillerne, som indtaler lydbøger og undervisningsmaterialer, kan kun læse op i tre timer ad gangen. Det ville blive så dyrt at fragte dem til og fra Nakskov og bygge nye lydstudier, at Finansministeriets folk blegnede, da de fik reg-

nestykket. Der gik hurtigt røgssignal tilbage: Studierne bliver!” (Bøgelund 2019, 23). Også Notas IT-afdeling, som udgør en central del af institutionens daglige virke, fik i samme ombæring lov at forblive i København – i hvert fald for nu. Begrundelsen for denne undtagelse var, at arbejdspladsen som en statslig institution hvilende på offentlige lønninger i forvejen havde vanskeligt ved at rekruttere højt specialiseret IT-personale i København sammenlignet med private virksomheder. Ud af Notas samlede 80 stillinger betød ovenstående to forhold, at institutionen i praksis endte med at flytte 70 jobs til Nakskov.

I den langstrakte mellemtid, hvor arbejdspladsen befandt sig med det ene ben halvt ude af døren på Østerbro i København, og det andet ben halvt indenfor på torvet i Nakskov, udspillede der sig i det hele taget adskillige gennemgribende forandringer i Nota. *For det første* endte en stor del medarbejdere i denne periode med at sige op, idet de ikke fandt deres gældende hverdagssituation og private livsforhold forenelig med arbejdsstedets nye placering to-fire timer væk, afhængig af bopælsplacering og transportmiddel. I for eksempel november 2018, ti måneder efter omplaceringens annoncering, havde i alt 34 ansatte meldt deres opsigelse, svarende til omkring 40 procent af medarbejderstaben. Ansatte i staten, der som led i udflytningerne under *Bedre Balance II* sagde deres stilling op, blev tilbudt en individuel kompensation på 25.000 kroner; et beløb øremærket til såkaldt ‘outplacement’-aktivitet i form af eksempelvis opkvalificerende kurser, som kunne gavne dem i en forestående søgning efter nyt job. *For det andet* – og som følge af ovennævnte – blev der i den pågældende mellempriode ansat mange nye medarbejdere; størstedelen fra det lokale arbejdsmarkedsområde, inklusive flere nakskovitter. Og netop fordi en god del af de etablerede ansatte planlagde at sige op forud for flytningen, fandt man det i samme periode endvidere nødvendigt i forhold til en række af institutionens stillinger at operere med dobbeltbemanning, således at der mellem afgående og nyansatte medarbejdere løbende kunne foregå en sidemandsoplæring. Dette skulle være med til at sikre en vis arbejdspladsmæssig kontinuitet i form af grundig overdragelse af specialviden fra ‘gamle’ til ‘nye’ ansatte, hvorved man søgte at minimere det institutionelle videnstab, som kan følge med pludselige store medarbejderudskiftninger.

Imidlertid valgte mange ansatte i Nota også at beholde deres job. Blandt disse endte nogle med at skifte bopæl til Lolland, hvor de etablerede sig enten alene eller med deres familie. Endelig fandtes en række medarbejdere, der beholdt deres job, samtidig med at de bevarede deres eksisterende bopæl i hovedstadsområdet eller Nordsjælland; typisk fordi de havde ægtefæller og/eller hjemmeboende børn, hvis nuværende liv og hverdag de ikke ønskede at bryde op. I denne bog skal vi møde dem alle. Dem, der blev nyansat; dem, der beholdt deres job og flyttede bopæl til nærområdet; og dem, der forblev i Nota, men bevarede bopæl nordpå. Og på tværs af disse grupper af med-

arbejdere vil jeg især i Kapitel 3 stille skarpt på de meget forskelligartede personlige overvejelser, private håndteringer og individuelle livssituationer, som Notas geografiske omplacering har givet anledning til blandt de ansatte.

Bygningsstyrelsens langvarige renoveringsproces af det tidligere Nakskov Rådhus betød i samme stund, at de nyansatte, som kom fra det lokale arbejdsmarkedsområde, var nødt til at begynde deres ansættelsesforhold med at pendle mellem arbejdsstedets bestående adresse i København og egen bopæl sydpå. Dette gjaldt med undtagelse af nogle få nyansatte, hvis konkrete arbejdsopgaver gjorde det muligt, at de i stedet kunne arbejde fra et satellitkontor, som Nota til samme formål midlertidigt havde lejet i en mindre kontorbygning på torvet i Nakskov. Øvrige nyansatte med bopæl i Nakskov eller på det øvrige Lolland-Falster husker tilbage på denne periode med daglig pendling til og fra København som en barsk tid, men samtidig var de jo klar over, at der kun var tale om en midlertidig situation. Og de nye medarbejdere fra det lokale arbejdsmarkedsområde kunne således glæde sig til snart at have fået nyt spændende arbejde tæt på egen hjemmeadresse. Blandt de Nota-ansatte, som havde valgt at beholde deres job, men også deres bopæl nordpå, fandtes der omvendt bekymring. For de kunne se, hvordan den relativt lange pendlerafstand mellem København og Lolland sled på deres nye kolleger – og kunne man mon nu selv holde stand i dagligdagen, når det snart blev ens egen tur til at pendle til Nakskov, men *uden* nogen slutdato? Og dem, der modsat havde set sig nødt til helt at sige op, gik samtidig rundt og var kede af om kort tid at skulle sige farvel til et job og en arbejdsplads, de havde været glade for – for nogles vedkommende gennem rigtig mange år.

I den 19 måneder lange mellemp periode fra omplaceringen blev annonceret, til den konkrete flytning fandt sted, skulle Nota altså som arbejdsplads med andre ord pludseligt rumme mange modstridende følelser. Hvor en stor gruppe medarbejdere var kede af det, enten fordi de skulle miste deres job eller stod foran at få deres eksisterende hverdag brudt op, var der samtidig en del medarbejdere, herunder navnlig de mange nyansatte fra det lokale arbejdsmarkedsområde, som glædede sig til flytningen – og til at have fået nyt job tæt på deres hjem. En sådan nyansat lokal medarbejder husker tilbage på situationen med disse ord:

Jeg var den første fra lokalområdet, der blev ansat. I et halvt år frem til selve flytningen pendlede jeg fra Lolland til Nota på Østerbro. Og mange af de andre på arbejdspladsen skulle jo ikke følge med herved, så stemningen var trykket. Så jeg kunne godt mærke at for ikke sådan ligefrem at træde rundt i de andres elendighed, da måtte jeg holde lidt igen på min egen personlige begejstring over lige om lidt at have fået spændende arbejde tæt på min egen bopæl. For de andre var jo kede af det ... sørgmodige. Og det bar den tid på Østerbro selvfølgelig præg

af. Selvom ledelsen gjorde alt, hvad de kunne, for at det ikke skulle udgøre et problem i det daglige. Men så pludseligt blev der ansat en anden fra lokalområdet også, og flere og flere kom løbende til – og *så* var der jo lige pludselig nogle at være glad sammen med!

Situationen på arbejdspladsen i perioden op til flytningen var tillige tegnet af den omfattende afsked med gamle kolleger gennem mange år – for nogles vedkommende en halv menneskealder. Det ene farvel på det næste fulgte, og en medarbejder, der beholdt sit job, husker tilbage på tiden sådan her:

Noget af det sværeste var den måde, hvorpå vi mistede *så* mange kære kolleger, på én gang – og at vi savnede vores gamle kolleger. Det sidste år op til flytningen var ikke andet end afskedsreceptioner. Og jo ikke fordi folk havde fundet noget andet arbejde, så man i det mindste kunne være glad på deres vegne – men man sagde farvel vel vidende, at mange af dem nu skulle være ledige, måske længe.

Under feltarbejdet huskede flere ansatte på lignende vis tilbage på, hvor trist det var i ventetiden op til flytningen at miste et så stort antal kolleger inden for så kort tid – nærmere bestemt 40 på et år, altså halvdelen af arbejdspladsen. Og i forsøget på at miste så få kolleger som muligt havde man i tiden efter udflytningens annoncering gjort sig mange fælles tanker og overvejelser i Nota. En idé havde været, om man måske sammen kunne købe en nedlagt gård i området, eller et nedlagt plejehjem eller kollegie i Nakskov, og dér indrette boliger til alle, så man undgik ensomhed om aftenen, og alle samtidig ville få lyst til at flytte med. Der havde i det hele taget været mange mere eller mindre seriøse idéer i omløb på arbejdspladsen, herunder sammen at investere i en helikopter, der kunne fragte dem hurtigt frem og tilbage, så ingen var nødt til at sige op. Mens det dog hverken blev til storkollektiv eller fælleshelikopter, opstod der imidlertid – som vi skal høre nærmere om i Kapitel 3 – en række mindre pendlerhushold, hvor kolleger sammen bor til leje i ugedagene, når de arbejder i Nakskov.

I tiden tæt op til arbejdspladsens flytning i oktober 2019, mere end halvandet år efter omplaceringens annoncering på pressemødet om *Bedre Balance II*, har jeg en samtale med Notas daværende direktør på hans kontor i København. Vi talte om mit forestående etnografiske feltarbejde i Nakskov og på arbejdspladsen, og i den forbindelse delte han blandt andet følgende tanker med mig:

Jeg er spændt på, hvordan arbejdspladskulturen på sigt vil fungere i Nota. Kan det fremover overhovedet fungere som én samlet arbejdsplads, når medarbejderne nu får så vidt forskellige vilkår – hvor nogle for eksempel bor i lokalområdet,

mens andre skal pendle langvejsfra? Kan det fungere som en samlet arbejdsplads, der skal føle sig som en enhed? Det er nok en helt anden arbejdsplads om et år end nu – og det er *allerede* en helt anden arbejdsplads nu end for halvandet år siden. Hvad bliver det for en arbejdsplads, Nota internt bliver forvandlet til? Og i forhold til selve det omgivende lokalsamfund, så ønsker vi ikke at blive set på som sådan nogle arrogante nogle, der er kommet til. Men hvad er det mon for forventninger, de lokale har til den rolle, vi skal spille – og hvad vi kan bidrage med? Nu følger efter indflytningen måske en form for *honeymoon*-fase, men så begynder jo det arrangerede ægteskab derefter, og hvad det så mon mere konkret *er* for forventninger over tid, der lokalt fra vil være til vores rolle, dét gad jeg godt at vide – og hvordan vi i givet fald kan, eller ikke kan, indgå i de roller og forventninger. Det bliver jo noget helt andet end at ligge her på Østerbro i København. Her ved *ingen*, hvem vi er – og her er der ingen rolle lokalt, vi skal udfylde, eller nogen forventninger til os fra lokalområdet.

Mens direktørens tanker ovenfor kredser om en række centrale temaer, som vi alle dybdegående vil komme til at beskæftige os med i denne bog, var det imidlertid ikke kun indenfor hos Nota i København, at tankerne og refleksionerne stod i kø – forud for institutionens indflytning på torvet i Nakskov. For også her, blandt byens lokale indbyggere, var der mange overvejelser og følelser i spil.

Lige så stor som glæden og lettelsen i januar 2018 havde været på borgmesterkontoret i Maribo over tildelingen af den statslige arbejdsplads Nota til Nakskov, lige så blandede følelser skulle der nemlig snart vise sig blandt byens lokalbefolkning, da det senere på foråret blev kendt, at kommunen havde valgt at sælge det forhenværende Nakskov Rådhus til staten. Den ikoniske bygning midt på torvet, som havde rummet byens rådhus, helt fra den stod færdig i 1876 og frem til Strukturreformen i 2007; først under *Nakskov Købstadskommune* (1869-1969) og siden under *Nakskov Kommune* (1970-2006). Med andre ord havde bygningen tjent som byens rådhus i kontinuerlige 130 år, frem til dannelsen af Lolland Kommune, hvis rådhusfunktion som tidligere nævnt blev placeret i Maribo. Og kommunens salg til staten af lige præcis denne bygning til brug for Notas domicil frembragte store følelser lokalt. I tiden omkring beslutningsprocessen kunne man således i regionalavisen *Lolland-Falsters Folketidende* jævnligt læse nyhedsartikler og debatindlæg med overskrifter som disse: “Skal nye tider slette de historiske spor: Rådhuset og den gamle byrådssal er en del af byens DNA” (Folketidende 2018a) og “Et følelsesladet salg: Byrådssalen betyder noget for nakskovitternes identitetsfølelse” (Folketidende 2018b).

Både almindelige lokale borgere og forskellige lokalforeninger såsom *Nakskov Bygningsbevaringsforening* opponerede i offentligheden mod salget. Især blev det af

sidstnævnte fremhævet, hvordan rådhusets gamle byrådssal har en central plads i den danske arbejderhistorie. Tilbage i 1931 havde *Oprøret i Nakskov* nemlig taget sit udgangspunkt i netop Nakskov Byrådssal – som den eneste byrådssal i Danmark, hvor et arbejderoprør nogensinde har taget afsæt. Oprøret var en udløber af den store arbejdsløshed, der prægede landet i mellemkrigstiden, og som i Nakskov havde ført til et stort antal langvarige arbejdsledige. I utilfredshed over deres understøttelsesvilkår dannede sidstnævnte *De Arbejdsløses Organisation* (DAO), og i foråret 1931 troppede de op under et byrådsmøde i Nakskov Byrådssal (Kolstrup 1977). Her krævede de flere midler til de arbejdsløses hjælpekasse, hvilket de fremmødte fik held med. Da byrådet imidlertid dagen efter ombestemte sig, vakte det så voldsomme protester fra mere end 1.000 demonstrerende ledige arbejdere, at Nakskovs lokale politi måtte forsøge sig på byens politistation. Der blev følgelig tilkaldt assistance fra betjente i København og militæret i Vordingborg, hvorefter oprørslederne blev jaget af soldater, arresteret og fængslet (Kolstrup 1977).¹¹ Blandt Nakskovs indbyggere fremhæves det fortsat i dag, hvordan byens gamle byrådssal derfor ikke alene er af stor lokal men også *national* kulturhistorisk betydning, når det omhandler den danske arbejderbevægelse. Da Lolland Kommune bekendtgjorde at ville sælge rådhusbygningen til staten som led i Notas udflytning, forsøgte Nakskov Bygningsbevaringsforening på denne baggrund at få selve byrådssalen fredet – for herved måske at ville kunne kræve den undtaget fra salget. Foreningen fik imidlertid afslag fra Slots- og Kulturstyrelsen med den begrundelse, at man ikke kan frede enkeltlokaler, men alene hele bygninger.

I tillæg til byrådssalens lokale og nationale kulturhistoriske betydning har mange nulevende nakskovitter desuden et personligt forhold til salen. Eksempelvis fordi de her er blevet viet, eller har skålet tillykke med borgmesteren efter at have fået studenterhuen på fra Nakskov Gymnasium – begge praksisser, som fandt sted i rådhusbygningens forhenværende byrådssal helt frem til statens overtagelse af ejendommen. I byens offentlige Facebook-gruppe, *Nakskov*, gav mange lokale indbyggere således hen over foråret 2018 udtryk for stort vemod over salget af bygningen, sådan som eksempelvis afspejlet i et opslag med denne ordlyd: “At sælge Nakskovs gamle rådhus til staten for at give plads til Nota er at sælge byens sjæl.” Og i opslagens lange kommentarspor fandtes svar som disse: “Jeg er helt enig, hvis vi bliver ved at sælge ud af arvesølvet, har vi ingen historie tilbage”; og “Jeg troede ikke mine egne øjne, da jeg læste det, denne smukke bygning, et vartegn for Nakskov siden 1876, et stykke historie med den smukke byrådssal, der er ramme om bryllupper og fejring af byens studenter – der er så meget historie i den bygning, den må bevares på Lolland Kommunes hænder.” Til

11 Oprøret i Nakskov i 1931 er filmatiseret i tv-spillet *Rejs dig, Emil Koch* (1978), produceret for Danmarks Radio og instrueret af Poul Trier Pedersen.

sidstnævnte kommentar svarede en indbygger: "Flere af de centralt placerede personer i Lolland Kommune, der tager den slags uigennemtænkte beslutninger om et salg af en historisk bygning med enorm betydning for hele områdets følelse af identitet, har ingen tilknytning til området selv, og tænker slet ikke på den måde." Mens en anden blot kort konstaterede: "Det må da være en misforståelse!"

Alt imens, på Østerbro i København, fulgte Notas ansatte med i den lokale debat. Mens man som tidligere beskrevet allerede her havde rigeligt i at håndtere en intern balance set i lyset af de mange modsatrettede følelser hos medarbejderstaben op til udflytningen, lige fra tristhed og bekymring til stor glæde og forventning, måtte man altså på en og samme tid nu også som arbejdsplads søge at balancere i forhold til det ventende lokalsamfund i Nakskov – Notas kommende hjemsted. Det fik Notas daværende direktør til at udtale sig til *Lolland-Falsters Folketidende*, hvor han slog følgende fast: "Jeg har fulgt med i debatten og er også blevet ringet op af folk fra Nakskov. Jeg har stor forståelse for, at folk ønsker byrådsalen bevaret, og vi vil gøre alt, hvad vi kan for at tage hensyn til disse følelser. Det er også en meget flot byrådsal, som vi vil gøre alt for at bevare. Vi skal dog også have plads til vores ansatte" (Folketidende 2018c).

Hvordan det siden – i tiden under og efter Notas indflytning – skulle komme til at tage form og udspille sig, da det tidligere Nakskov Rådhus og dets historiske byrådsal nu i praksis skulle rumme akkurat både *nakskovitternes følelser* og *Notas ansatte* (jf. direktørens formuleringer ovenfor), skal vi indgående vende tilbage til i bogens Kapitel 2. Først følger imidlertid nedenfor en redegørelse for bogens overordnede opbygning og emneindhold på tværs af de enkelte kapitlers tematiske fokus.

Bogens opbygning og kapitler

Set i lyset af den udprægede kvantitative og makroøkonomiske forståelsesramme, som i dag tegner den eksisterende viden på området, har nærværende studie med dets antropologiske tilgang til emnet 'udflytning af statslige arbejdspladser' særligt været drevet af to etnografiske ambitioner. *For det første* ambitionen om at sætte mennesket som socialt og kulturelt individ i centrum af undersøgelsen – og de mange aspekter af menneskers levede liv og daglige meningsskabelse, som ikke nødvendigvis lader sig tælle. Med andre ord: snarere end 'hvor mange' eller 'hvor meget', har studiet ønsket at fordybe sig i 'hvordan' og 'hvorfor'. *For det andet* ambitionen om at lade selve forholdet mellem 'den udflyttede institution' og 'det modtagende lokalområde' indtage en central plads i undersøgelsen af den specifikke omplacerings lokale udfald og dynamikker – det vil sige, til forskel fra kun det mere interne forhold, så at sige, mellem den udflyttede institution og staten selv.